NOMINACE NA THE GOLDEN MAN BOOKER PRIZE 2018
VÍTĚZ BOOKER PRIZE 1987

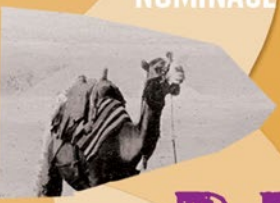

PENELOPE LIVELY

román

MĚSÍČNÍ TYGR

HOST

PENELOPE LIVELY

MĚSÍČNÍ TYGR

PENELOPE LIVELY

MĚSÍČNÍ TYGR

BRNO
2019

Moon Tiger
© Penelope Lively, 1987
Translation © Zora Freiová, 2019
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2019
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-0044-4 (Formát PDF)
ISBN 978-80-275-0045-1 (Formát ePub)
ISBN 978-80-275-0046-8 (Formát MobiPocket)

PŘEDMLUVA
MALÉ PŘÍBĚHY VELKÝCH DĚJIN

Koncem sedmdesátých let minulého století, když vyšly její první dva romány, *The Road to Lichfield* (Cesta do Lichfieldu, 1977) a *Treasures of Time* (Poklady času, 1979), byla již Penelope Lively vydávanou autorkou knih pro děti. Trvalo však dalších deset let, než teprve román *Moon Tiger* (Měsíční tygr, 1987) získal literární Bookerovu cenu, a rázem tak vynesl svou autorku na početně i kvalitou bohaté britské literární scéně mezi známější jména. Navíc po třiceti letech, v roce 2018, byl román vybrán jako nejlepší kniha osmdesátých let v rámci jubilejní Golden Man Booker Prize za padesát let.

Penelope Lively (nar. 1933) vystudovala historii na St Anne's College v Oxfordu, a přestože nepíše historické romány, nějakým způsobem se úvahy, debata a zájem o historii — ať už světovou či místní, dávnou či nedávnou, anebo osobní či rodinnou — její tvorbou vždy prolínají. Koncepty individuální minulosti a historie jsou tak integrujícím tématem všech autorčiných románů. Oblíbený obrat i povzdech jejich protagonistů, že se cítí být připoutáni, „připřaženi" (*hitched*) k určitým událostem, můžeme chápat jako metaforu spojení s všeprostupujícím časem, který však přestal být lineární a začal být beztvarý a nespolehlivý.

Přestože *Cesta do Lichfieldu* má blíž ke konvenční lineární naraci než pozdější odvážnější fragmentárnost prolínání časových rovin v dalších románech, objevování zapomenuté i neznámé minulosti a její vliv na přítomnost dodává váhu jinak nepříliš pozoruhodnému příběhu manželské nevěry. Když se Anne vrací do Lichfieldu svého dětství, pozoruje nastalé změny na známých místech a probírá se rodinnými fotografiemi, uvědomuje si, jak přítomnost mění vnímání minulosti, která tak nezůstává statická. Později Penelope Lively více přizpůsobuje motivu minulosti v přítomnosti i poetiku svého psaní. Podněty okamžiku vyvolávají vzpomínky, které jsou prezentovány jako přesun v čase, nikoli konvenční formou vzpomínání. Avšak to, co si pamatujeme, není spolehlivé, a to nejen vinou nedostatečné paměti, ale také mýtotvornosti pamětníka. Tento problém řeší životopisec Mark v knize *According to Mark* (Podle Marka, 1984), když se rozhoduje, co z konfliktního biografického materiálu o Gilbertu Strongovi použije a co by mělo zůstat posvátně soukromé. V každém případě bude výsledkem jeho práce konstrukt, interpretace podle Marka. Zároveň s prolínáním přítomnosti a minulosti se prostupují roviny soukromé a veřejné. Osobní a rodinné vztahy a osudy románových postav Penelope Lively se odehrávají v Británii od sedmdesátých let dvacátého století dodnes a vždy reflektují literární, kulturní a společenskou debatu své doby.

Měsíční tygr tematizuje postmoderní debatu o historii, a poutavý příběh Claudie Hamptonové se tak jeví jako ilustrace postmoderní problematizace historie. Claudia, teď už stará a umírající, píše v myšlenkách dějiny světa, jak je sama sestavila: fakta a fikci, mýty a důkazy, obrazy

a dokumenty. Ke známému velkému historickému příběhu lidstva přidá život s jeho výkřiky a rétorikou. Postup volí kaleidoskopický, jako když se zatřese válečkem a korálky vytvoří nějaký obraz. Někdy stačí klíčové slovo, jako Claudii třeba měsíční tygr — svítící zelená spirála, která jí v hotelovém pokoji ve válečné Káhiře v noci hoří, aby zaháněla hmyz, a zůstane po ní jen šedý popel —, metafora historie a spoušť asociací, které nacházejí odezvu u jedné z mnoha Claudiiných tváří. Historie sestává z mnoha hlasů, hlavně těch hlasitých, ale také z těch, které nikdo neslyšel. Z tohoto prostého konstatování se odvíjí debata o otázkách pravdy v dějinách. Skutečné příběhy (jednotlivců) zmizí beze stopy a jen vymyšlené příběhy přetrvají a zdají se být realističtější než zapomenutá realita. Jako je historie vyprávěním mnoha hlasů, tak Claudia slibuje, že ve svých „dějinách světa" dá hlas i těm, s nimiž je její příběh propleten: bratru Gordonovi, milenci a otci své dcery Jasperovi i pohrdané švagrové Sylvii a dceři Lise — jako malé holčičce i dospělé ženě. A přestože si pro sebe vyhrazuje privilegované poslední slovo historika, její autorita se nakonec ukáže jako problematická. Výrazným aspektem tohoto polemického konceptu dějin je všudypřítomná a rovněž Claudií prožívaná fascinace slovy. Podle Claudie nás jazyk připoutává ke světu, jsme chodící lexikony slov, která hibernují a opět se probouzejí a dál přežívají. (Po)mocí slov se dovídáme Claudiin příběh ovlivněný historickými milníky, ztrátou otce v první světové válce a životní lásky ve druhé, vydobytím kariéry válečné zpravodajky a popularizátorky historie v době, kdy tyto profese byly doménou mužů, nepříliš uspokojivou výchovou dcery jako svobodná matka. Na polemice stála nejen její

profese, ale i celoživotní postoj a její nejdůležitější životní vztah s bratrem Gordonem. V polemickém rámci románu Claudia jako románová postava a vypravěčka svého příběhu tuto debatu představuje.

Podobně prominentní roli hrají historické obrazy a debata i v autorčině románu *City of the Mind* (Město v mysli, 1992), v němž Londýn — a fragmenty z jeho dějin — je spíše protagonistou než jen kulisou pro příběh architekta Matthewa. Důležité podobnosti s oceněným dílem Penelope Lively *Měsíční tygr* nesou ale všechny její románové příběhy. Ať už jakkoli rezonují s minulostí, v centru pozornosti zůstávají mezilidské vztahy v současné společnosti, pojednané se smyslem pro komický detail a břitký vtip, stejně jako bolestné situace a emoce, které ne každý současný spisovatel je ochoten ztvárnit.

Milada Franková

1

„Píšu dějiny světa," prohlásí. A ruce zdravotní sestry se na okamžik zastaví; sestra hledí na tu starou ženu, na tu nemocnou stařenu. „No tohle," povídá sestra. „To není žádná maličkost, co?" A pak se zase dá do práce, zdvihá, zastrkává a uhlazuje — „Trošku se nadzvedněte, děvenko, ták, to je ono — hnedle vám doneseme čaj."

Dějiny světa. Aby se to pěkně završilo. Měla bych to udělat — tentokrát žádné šťourání do Napoleona, Tita, bitvy u Edgehill, Hernána Cortése... Tentokrát díla. Celá ta vítězná, vražedná, nezadržitelná skluzavka — z bahna ke hvězdám, to všeobecné i to osobní, příběh váš i můj. Domnívám se, že jsem k tomu dobře vybavená; vždycky jsem se vyznačovala eklekticismem. Alespoň se to tvrdí, i když tomu dávají jiná jména. Claudia Hamptonová má ambiciózní záběr, dalo by se říct nepromyšlený: moji nepřátelé. Smělý konceptuální rozmach slečny Hamptonové: moji přátelé.

Dějiny světa, ano. A zároveň s nimi i ty své. Život a doba Claudie H. Ten kousek dvacátého století, k němuž jsem byla náhodou připoutaná, volky nevolky. Dovolte, abych o sobě uvažovala ve svém vlastním kontextu:

všechno a nic. Dějiny světa, jak je uspořádala Claudia: fakta a fikce, mýty a důkazy, obrazy a dokumenty.

„Byla někdo?“ zajímá se sestra. Střevíce jí na lesklé podlaze kvíkají; doktorovy boty vržou. „Totiž, podle toho, co z ní občas vypadne…“ A doktor mrkne do poznámek a řekne, že ano, vypadá to, že opravdu někdo byla, zjevně psala knihy a novinové články a… hmmm… nějakou dobu pobývala na Blízkém východě… tyfus, malárie… neprovdaná… (jeden potrat, jedno dítě, vidí, ale neřekne)… ano, ze záznamů vyplývá, že nejspíš opravdu někdo byla.

Plno lidí by na to poukazovalo jako na mou typickou opovážlivost, klást vlastní život vedle dějin světa. No tak ať. Vždycky jsem měla i stoupence. Moji čtenáři ten příběh samozřejmě znají. Znají jeho celkové směřování. Vědí, jak to bylo. Vyprávění vynechám. Jen ho podrobněji rozvinu; dodám mu život a barvu, připojím výkřiky i tlachy. Ničeho je neušetřím. Otázka zní: Bude to lineární historie, nebo ne? Vždycky jsem si říkala, že zajímavou herezi by představoval kaleidoskopický pohled. Zatřeste válečkem a sledujte, co z toho bude. Chronologie mě rozčiluje. V hlavě žádnou chronologii nemám. Jsem poskládaná z nesčetného množství Claudií, které se točí a mísí a oddělují jako sluneční odlesky na vodní hladině. Paklík karet, které s sebou tahám, se věčně míchá, pořád dokola; neexistuje žádná posloupnost, všechno se děje naráz. Pokud se nepletu, přístroje s novými technologiemi fungují zrovna tak: všechny informace jsou v nich uložené a dají se vyvolat stisknutím klávesy. V teorii je to efektivnější. Některé mé klávesy nefungují; jiné pro odemknutí vyža-

dují hesla, kódy, náhodné sekvence. Kolektivní historie je kupodivu poskytuje. Je to veřejný majetek, ale i něco hluboce soukromého. Každý se na to dívá jinak. Moji viktoriáni nejsou vaši viktoriáni. Mé sedmnácté století není to vaše. Hlas Johna Aubreyho, Charlese Darwina nebo kohokoli jiného mluví jedním tónem ke mně a jiným k vám. Signály mé vlastní minulosti vycházejí z minulosti získané. Životy druhých zapadají do toho mého: já, Claudia H.

Jsem sebestředná? Nejspíš ano. Copak takoví nejsme všichni? Proč z toho dělat obvinění? Tak to bývalo v dobách mého dětství. Považovali mě za problematickou. Někdy používali dokonce výraz nemožná. Vůbec jsem si nemožná nepřipadala: nemožné byly matka a chůva, jejich příkazy a napomínání, posedlost pudinkem a kudrlinkami a děs ze všeho, co mě v přírodě lákalo — vysoké stromy a vodní hlubiny, dotek mokré trávy na bosých nohou, kouzlo bláta a sněhu a ohně. Vždycky jsem toužila — přímo hořela touhou — mířit výš — rychleji — dál. Zakazovaly mi to a já jsem neposlouchala.

Gordon zrovna tak. Můj bratr Gordon. Vrána k vráně.

Moje začátky; všeobecný začátek. Jak jsem řekla, z bahna ke hvězdám. Takže… prebiotická polévka. Ale protože jsem nikdy nebyla konvenční historička ani typická kronikářka, protože jsem se jakživa nepodobala té vyschlé ženštině, která mi za dávných časů na Oxfordu přednášela o papežství, protože jsem za svůj život rozzuřila víc kolegů, než vy jste kdy snědli teplých večeří, vytkneme si za cíl šokovat. Což takhle vyprávění podat ze zorného úhlu polévky? Vypravěčem by mohl být některý ten líně povlávající střapatý korýš. Nebo amonit? Ano, myslím, že amonit. Amonit se smyslem pro předurčenost.

Mluvčí kypících jurských moří, který všem poví, jak to bylo.

Tady se ale kaleidoskopem zatřese. Jen jediné potřesení pro mě dělí paleolit od devatenáctého století — které si toho jako první fakticky všimlo, zaznamenalo, po čem šlape. Koho by nepřitahovaly ty majestátní postavy, nastrojené a vousaté, brázdící pláže a pahorky a dumající o všem, co nelze změřit? Chudák pomýlený Philip Gosse, Hugh Miller, Charles Lyell i sám Darwin. Jako by existovala přirozená blízkost mezi redingoty, vousy a ozvěnou skal — druhohory a trias, oolit a vápenec, cornbrash a zelený pískovec.

Ale Gordonovi a mně bylo jedenáct a deset a o Darwinovi jsme nikdy neslyšeli; naše pojetí času bylo osobní a sémantické (čas na svačinu, čas na oběd, nemáme čas, ztráta času…); náš zájem o *asteroceras* a *promicroceras* byl zištný a soutěživý. Kvůli tomu, abych Gordona srazila do prvotřídní sloje jurského bahna, jsem byla ochotná rozmlátit svým novým lesklým kladívkem sto padesát milionů let na kousky a v případě nutnosti si při pádu z kolmého pásu modrého liasu na charmouthské pláži v roce 1920 zlomit ruku nebo nohu.

Vyšplhá o kousek výš, na další kluzkou svažitou plošinu útesu, dřepne si a zuřivě prohledává šedomodré úlomky skály kolem sebe, pídí se po těch vábivých křivkách a rýhovaných spirálách, jednou vítězoslavně sykne a vrhne se kupředu — amonit, skoro celý. Pláž zůstala daleko dole; její pronikavé výkřiky, štěkání, volání jsou zřetelné a hlasité, ale z jiného světa, bezvýznamné.

A ona celou dobu po očku pozoruje Gordona, který je ještě výš a zlehka poťukává na vyčnívající hrbol. Přestane ťukat; očividně něco zkoumá. Co to tam má? Sžírá

ji nedůvěra a řevnivost. Škrábe se skrz hustý porost, namáhavě se vysouká na římsu.

„Tady je to moje," křičí Gordon. „Sem nesmíš! Zabral jsem si to tu pro sebe!"

„To mě nezajímá!" huláká Claudia. „Stejně lezu výš — tam je to daleko lepší!" A vymrští se přes řídké rostliny a suchou kamenitou hlínu, která se jí drolí pod nohama, směrem k nádherně slibné svůdné šedé ploše, již zahlédla a v níž se určitě ukrývají stovky *asteroceras*.

Nevšímá si postaviček pobíhajících po pláži sem a tam; nahoru stoupá slabý vyděšený křik, který se podobá ptačímu.

Cestou k lákavé horní plošině musí minout Gordona. „Bacha," vyhrkne. „Uhni tou nohou…"

„Necpi se," zavrčí on. „Stejně sem nesmíš. Tady je to moje, najdi si vlastní místo."

„Sám se necpi. Nestojím o tvoje pitomý místo…"

Jeho noha jí překáží — kope, Claudia do ní strčí a kousek útesu, který svírá, se jí pohne pod rukama — kousek pevného světa, jenž nakonec zjevně tak pevný není… rozdrolí se… a ona hlučně dopadne na záda, na hlavu, na nataženou ruku a řítí se, klouže, letí dolů. A přistane v trnitém keři, lapá po dechu, bolest ji tepe, je příliš uražená, než aby křičela.

Vidí ji, jak se k němu přibližuje, narušitelka, leze na jeho území, vyfoukne mu všechny nejlepší zkameněliny. Protestuje. Vystrčí nohu, chce jí v tom zabránit. Její nesnesitelné rozpálené končetiny se propletou s jeho.

„Strkáš do mě," vřískne.

„Nestrkám," zavrčí. „To ty se cpeš. A stejně je to moje místo, takže si jdi někam jinam."

„Není to žádný tvoje místo," odsekne. „Patří všem. A já ani ne…"

A náhle se ozvou strašlivé zvuky, jako když se něco trhá, pak rána a ona zmizí, klouže a řítí se dolů, a on s pocitem hrůzy i zadostiučinění přihlíží.

„Strčil do mě."

„Nestrčil. Vážně, mami, nestrčil. Uklouzla."

„Strčil."

A dokonce i uprostřed toho pozdvižení — kvokající matky a chůvy, improvizovaný závěs na ruku, nabízená čichací sůl — dokáže Edith Hamptonová žasnout nad zuřivou neústupností svých dětí.

„Nehádej se. Lež klidně, Claudie."

„To jsou moji amoniti. Mami, ať mi je nebere."

„Žádný tvoje amonity nechci!"

„Buď zticha, Gordone!"

Bolí ji hlava; snaží se děti uklidnit a odpovídat na rady a projevy účasti; viní nebezpečný svět, tak nespolehlivý a škodolibý. A zatvrzelost svých potomků, jejichž emoce jsou na pláži slyšet ze všeho nejvíc.

Hlas dějin se samozřejmě skládá z mnoha hlasů; ze všech, kterým se podařilo dojít slyšení. Některé jsou přirozeně hlasitější než jiné. Můj příběh se proplétá s příběhy druhých — máti, Gordona, Jaspera, Lisy a především ještě jednoho člověka; i jejich hlasy musí být slyšet, tím učiním zadost historickým zvyklostem. Budu respektovat pravidla pro dokazování. Pravdu, ať je to cokoli. Pravda je však vázaná na slova, na tisk, na svědectví vydávané papírem. Okamžiky se hrnou; dny našeho žití beze stopy mizejí, nehmotnější, než kdybychom si je vymysleli.

Fikce se může jevit trvalejší než skutečnost. Pierre na bitevním poli, Bennetova děvčata u šití, Tess na mlátičce — ti všichni jsou na věky věků přesně určeni, na stránce i v milionech hlav. To, co se mi roku 1920 stalo na charmouthské pláži, je naopak chmýří z bodláku. A když mluvíme o dějinách, nemyslíme tím přece, co se doopravdy stalo, že? Kosmický chaos všude a ve všech dobách? Myslíme tím to, co z něj uspořádáme do knih, pohled neškodného historického oka zaostřený na roky a místa a osoby. Dějiny se rozplétají; okolnosti v souladu se svým přirozeným tíhnutím raději zůstávají zašmodrchané.

A tak, protože můj příběh patří i jim, musejí také promluvit — máti, Gordon, Jasper… S tím, že poslední slovo budu mít samozřejmě já. Výsada historika.

Máti. Věnujme se chviličku jí. Máti s dějinami skoncovala. Prostě se z nich stáhla. Rozhodla se pro svět své vlastní výroby, v němž se nevyskytovalo nic než mnohokvěté růže, liturgické tkaniny a proměnlivé počasí. Četla výhradně *Zpravodaj západního Dorsetu, Život venkova* a tiskoviny Královské zahradnické společnosti. Nejvíc ze všeho se obávala nepředvídatelných klimatických změn. Nečekaný mráz jí způsobil lehké rozladění. Nevydařené léto bylo předmětem mírných stížností. Šťastná máti. Rozumná, spořádaná máti. Na nočním stolku měla postavenou fotografii otce, šviháka v uniformě, věčně mladého, čerstvě ostříhaného a s úhledným knírkem nad horním rtem; žádná rudá díra v břiše, žádné sračky, žádný jekot, žádná palčivá bolest. Máti z té fotografie každé ráno otírala prach; co se jí při tom honilo hlavou, netuším.

Otce dějiny zabily. Já umírám na rakovinu střev, v relativním soukromí. Otec zemřel na Sommě, sestřelen dějinami. Dozvěděla jsem se, že ležel v bahně celou noc, naříkal, a když pro něj konečně přišli, umřel na nosítkách, mezi kráterem, který se stal jeho posledním lůžkem, a polním lazaretem. Patrně myslel na všechno jiné, jen ne na dějiny.

Takže je pro mě cizincem. Historickou postavou. Až na jediný mlhavý výjev, v němž se ke mně blíže neurčený jedinec mužského pohlaví sklání, zvedá mě a nadšeně si mě vysazuje na ramena, odkud povýšeně shlížím na okolní svět včetně Gordona, takto nevyznamenaného. Všimněte si, že i v tomto okamžiku převládají mé city vůči Gordonovi. Ale jestli ten neurčitý jedinec byl můj otec, nebo ne, tím si nejsem jistá; mohl to být i nějaký strýc nebo soused. Moje a otcova cesta se nespojily nadlouho.

A tak začnu od skal. Bude to případné. Skály, od nichž se odrážíme a k nimž jsme všichni přikovaní. Jako tamten nešťastník, jak jen se jmenoval, ten na té skále…

„Přikovaný ke skále," pronese. „Jak se jmenuje?"

A doktor se zastaví, obličej má kousek od jejího, malou stříbrnou baterku pohotově připravenou, jmenovku se zlacenými písmeny přišpendlenou na bílém plášti. „Promiňte? Co jste říkala, slečno Hamptonová?"

„Orel," vysvětluje. „Klove mu játra. Lidský úděl, víte?"

A doktor se shovívavě usměje. „Á," řekne. A opatrně jí roztáhne oční víčka a nahlíží dovnitř. Možná až do duše.

No jistě, Prométheus. Legendy jsou mnohem lepší záležitost než historie. Mají formu; logiku; poselství. Kdysi jsem si myslela, že jsem legenda. Jako zhruba šestiletou

mě zavolali do přijímacího pokoje, kde čekala jakási příbuzná, která byla bohatší a světaznalejší než máti a vzbuzovala v ní posvátnou bázeň. Než jsem se nadála, přitáhla si mě ta úchvatná navoněná žena k sobě, podržela si mě na délku paže a zvolala: „Tak tady je! Ta malá legenda! Opravdová, nádherná, rusovlasá, zelenooká legenda!" Nahoře v dětském pokoji jsem si v zrcadle prohlížela svoje vlasy a oči. Jsem Legenda. Jsem Nádherná. „To stačí, Claudie," řekla chůva. „Nezáleží na tom, jak vypadáš, ale jak se chováš." Stejně jsem Legenda; spokojeně na sebe zírám.

Claudia. Na matku neobvyklý výron bujné fantazie; mezi všemi těmi Violetami, Maud, Norami a Beatricemi jsem si připadala jako pěst na oko. Nápadná jsem však byla tak jako tak, díky svým vlasům a neklidnému duchu. Když jsme se objevili na charmouthské pláži, chůvy ostatních dětí se polekaly a shromáždily své svěřence kolem sebe. Byli jsme s Gordonem příšerné, nevycválané děti. Škoda, na mou věru, paní Hamptonová je tak milá, a ještě k tomu vdova… Nesouhlasně pomlaskávaly a prohlížely si nás, jak si hrajeme, příliš hlučně, příliš nebezpečně, zanedbaná, vzpurná dvojice.

Kdysi dávno. A včera. Pořád ještě mám kousek modré skály z charmouthské pláže, v němž visí dvě šedivé zkamenělé vlnky; slouží jako těžítko na mém psacím stole. Dva *asteroceras*, vznášející se v nadčasovém oceánu.

Možná nebudu o paleolitu vůbec psát, ale natočím o něm film. Němý film, ve kterém vám nejdřív ukážu veliké dřímající skály z období kambria, od těch se přesunu k velšským horám, k pohoří Long Mynd a vrchu Wrekin, z ordoviku k devonu, k červenému pískovci a hrubozrnnému pískovci a dál až k bílým útesům doverským…

Impresionistický, snový film, v němž zvrásněné skály povstávají a košatí a rostou a mění se v katedrály v Salisbury a Yorku, v bathský Royal Crescent a věznice a školy a domy a nádraží. Ano, ten film mi rozkvétá před očima, němý a nezvyklý, zaostřený na útes v Cornwallu, Stonehenge, kostel v Burfordu, Penniny.

V těchto dějinách budu používat mnoho hlasů. Chladný, vyrovnaný tón nevzrušeného vyprávění, to není nic pro mě. Možná bych měla jako písaři *Anglosaské kroniky* jedním dechem zapsat, že zemřel arcibiskup, konala se synoda a ve vzduchu se objevili ohniví draci. Koneckonců, proč ne? To, čemu věříme, je relativní. Naše spojení se skutečností je vždy nejisté. Nevím, jakým kouzlem mi na televizní obrazovce naskočí obraz ani jak je možné, že paměťový čip má zřejmě neomezené možnosti. Prostě to přijímám. A přitom jsem svou povahou skeptická — dotazující se, pochybovačná, instinktivní agnostička. V nehybném kameni evropských katedrál vedle sebe koexistují apoštolové, Kristus a Maria, beránci, ryby, gryfové, draci, mořští hadi a obličeje mužů s listy místo vlasů. Taková svobodomyslnost se mi líbí.

Děti jsou nekonečně důvěřivé. Moje Lisa nebyla nijak zvlášť bystrá, ale i tak přicházela s otázkami, které mě těšily a překvapovaly. „Jsou draci?“ zeptala se. Řekla jsem jí, že ne. „A byli někdy?“ Odpověděla jsem, že všechno nasvědčuje opaku. „Ale když existuje slovo drak,“ namítla, „kdysi být museli.“

Přesně tak. Schopnost jazyka: uchovat pomíjivé, propůjčit tvar snům a natrvalo zachytit sluneční paprsky.

V Ashmoleově muzeu v Oxfordu je na jedné čínské míse drak, před kterým jsme kdysi, asi tak osm měsíců před

Lisiným narozením, stáli s Jasperem. Jak popsat Jaspera? Několika způsoby, z nichž žádný není dostačující: z hlediska mého života byl mým milencem a otcem mého jediného dítěte; z hlediska toho svého to byl chytrý a úspěšný podnikatel; pokud jde o kulturu, představoval spojení ruské aristokracie s anglickou nižší šlechtou. Dále byl pohledný, přesvědčivý, silný, energický a sobecký. Za Jaspera vděčím Titovi; seznámili jsme se v roce 1946, když jsem pracovala na knize o partyzánech a potřebovala jsem si promluvit s někým, kdo měl něco společného s děním v Jugoslávii. Jednou v úterý jsme zašli na večeři a následující sobotu jsme se spolu vyspali. V průběhu dalších deseti let jsme spolu střídavě žili a nežili, hádali jsme se, usmiřovali, rozcházeli se a znovu se scházeli. Hmatatelným a současně nepřesvědčivým důkazem našeho neklidného svazku byla Lisa, moje chuděrka Lisa, tiché a bledé děvčátko: nikdy se nepodobala ani jednomu z nás, vzhledem ani chováním.

Na rozdíl od svého otce, který svůj původ nezapřel. Pohledný zevnějšek a kavalírský přístup k životu podědil po svém ruském otci, neotřesitelnou sebedůvěru a pocit nadřazenosti zase po matce. Isabel, dědičce části Devonu i staletí klidné prosperity a osobního postupu, se v devatenácti zatočila v Paříži hlava. Vzepřela se rodičům a vzala si neodolatelného Sašu. V jednadvaceti porodila Jaspera. Ještě jí nebylo ani dvaadvacet, když Sašu život devonského pána omrzel, ona sama přišla k rozumu, uznala svůj fatální omyl a následoval diskrétní rozvod. Saša, jehož Isabelin otec vyplatil, aby se odklidil ze scény a vzdal se téměř všech práv na Jaspera, se bez řečí stáhl do vily na Cap Ferrat; Isabel se po přijatelné pauze provdala za přítele z dětství a stala se lady

Branscombeovou ze Sotleigh Hall. Jasper strávil mládí v Etonu a v Devonu a příležitostně zajížděl na Cap Ferrat. Když mu bylo šestnáct, tyto výpravy se staly četnějšími. Otcův životní styl mu připadal podnětný, představoval totiž příjemný protiklad k honům a plesům; Jasper se naučil mluvit francouzsky a rusky, milovat ženy a obrátit většinu situací ve svůj prospěch. Jeho matka v Devonshiru lítostivě vzdychala a obviňovala se; její manžel, muž stoicky tolerantní, který později padl na plážích Normandie, se snažil chlapce zapojit do správy panství, lesů či hřebčínů, to vše bezvýsledně. Jasper byl nejen zpola Rus, ale byl i chytrý. Jeho matka se obviňovala ještě víc. Jasper odešel na Cambridge, kde flákal všechno kromě sportu, absolvoval s vynikajícími výsledky a získal si spoustu užitečných přátel. Poté zkoušel politiku a žurnalistiku, jakožto nejmladší člen Churchillova týmu skvěle prožil válku a vyšel z ní jako ctižádostivý prospěchář s vlivnými známými.

Tolik obecně o Jasperovi. V mé hlavě je Jasper rozkouskovaný: existuje mnoho Jasperů, zpřeházených a bez chronologie. Stejně jako existuje mnoho Gordonů, mnoho Claudií.

Claudia a Jasper stojí před drakem na čínské míse v Ashmoleově muzeu, Jasper se dívá na Claudii a Claudia na draka, bezděčně si ho natrvalo vtiskává do paměti. Vlastně jsou to draci dva, modří skvrnití draci, kteří stojí proti sobě s vyceněnými zuby, jejich hadovitá těla a údy jsou na míse nádherně rozložené. Mají cosi jako rohy, krásné modré hřívy, na loktech chomáče srsti a na hřbetě zubatý hřeben, který se jim táhne od hlavy až k ocasu. Neobyčejně přesná definice. Claudia zírá do vitríny,

vidí, jak se na mísách odráží její i Jasperův obličej — přízračné obličeje.

„Takže?“

„Takže co?“

„Pojedeš se mnou do Paříže, nebo ne?“

Jasper má na sobě krátký hnědý kabát, místo vázanky hedvábný šátek. Kufr, který drží v ruce, se k němu vůbec nehodí.

„Možná,“ pronese Claudia. „Uvidím.“

„To neberu,“ namítne Jasper.

Claudia pozoruje draky a myslí na něco úplně jiného. Draci tvoří jen pozadí, ale zůstanou navždycky.

„Doufám, že pojedeš,“ řekne Jasper znovu. „Zavolám ti z Londýna. Zítra.“ Mrkne na hodinky. „Teď už musím.“

„Ještě něco…“ řekne Claudia.

„Ano?“

„Jsem těhotná.“

Následuje chvilka ticha. Jasper jí položí ruku na rameno a pak ji zase odtáhne. „Á,“ řekne nakonec. A potom — „Co bys… chtěla udělat?“

„Nechám si to,“ prohlásí Claudia.

„Jistě. Jestli si to přeješ. Myslím, že bych byl taky radši.“ Usměje se — okouzlujícím, hluboce smyslným úsměvem. „Tedy… musím to říct, miláčku, jediné, co mi k tobě nesedí, je mateřství. Ale troufám si tvrdit, že se projeví tvá obvyklá schopnost přizpůsobení.“

Poprvé se na něj podívá. Na ten úsměv. „Nechám si to,“ řekne, „částečně kvůli své vlastní neschopnosti a zčásti proto, že chci. To dvojí spolu možná nějak souvisí. A rozhodně nenavrhuju, abychom se vzali.“

„Ne,“ souhlasí Jasper, „to bych ani nečekal. Ale samozřejmě budu chtít hrát svou roli.“

„Ano, budeš po mém boku," řekne Claudia. „Zachováš se jako dokonalý gentleman. Jsou děti drahé?"

Jasper pozoruje Claudii, která je celé odpoledne úsečná, jak to dokáže jen ona. Stojí u vitríny, zjevně fascinovaná čínským porcelánem. Ve smaragdově zeleném tvídovém kostýmku jí to sluší; modrý otlak na ukazováčku pravé ruky Jasperovi napovídá, že dopoledne psala.

„Chtěla bys se mnou jet příští víkend do Paříže?"

„Možná," odpoví Claudia.

Má chuť s ní pořádně zatřást. Nebo ji uhodit. Jenže kdyby to udělal, nejspíš by mu ránu vrátila, a tady jsou na veřejnosti a někdo by je mohl poznat, oba dva. Místo toho jí smířlivě položí ruku na paži a prohodí, že pospíchá na vlak.

„Mimochodem," řekne Claudia s pohledem stále upřeným do vitríny, „jsem těhotná."

Rázem se ho zmocní veselost. Už se mu nechce ji uhodit. Na Claudii je spoleh, pomyslí si, vždycky přijde s něčím novým.

Lisa strávila většinu dětství u babiček. Londýnský byt není vhodné místo pro dítě a já jsem byla často na cestách. Lady Branscombeová a moje máti měly mnoho společného, v neposlední řadě potíže s potomky, kteří se vymykali jejich chápání. Statečně čelily Lisinu nemanželskému původu, jedna druhé vzdychaly do telefonu a snažily se pro vnučku dělat, co mohly, sháněly skandinávské au pair a internátní školy.

Jasper mému životu nikdy nevévodil. Byl pro mě důležitý, ale to je něco jiného. Hrál hlavní roli z hlediska struktury, a tím to končí. Většina životů má jádro,

podstatu, nepostradatelný střed. Až budu připravená, dopracujeme se i k tomu mému. V tomto okamžiku se zabývám vrstvami.

Jedním z mých oblíbených viktoriánů je William Smith, stavební inženýr, jemuž práce na stavbě kanálů umožnila zkoumat skály, skrze něž si razil cestu, i jejich zkamenělý obsah a vyvozovat přínosné závěry. S Williamem Smithem budu ve svých dějinách světa zacházet s obzvláštní úctou. A s Johnem Aubreym zrovna tak. Obecně se neví, že Aubrey, největší mluvka, který toho tolik nažvanil o Hobbesovi, Miltonovi a Shakespearovi, byl také první schopný terénní archeolog, a navíc může být díky svému jednoduchému, avšak chytrému postřehu ohledně kostelních oken — totiž že jeden styl předchází druhý, a my tudíž můžeme vytvořit chronologii budov — označen za Williama Smithe sedmnáctého století. A Perpendicular a Decorated jsou amonité architektury. Úplně Aubreyho vidím, jak sviští po travnatém dvorku před kostelem v Dorsetu s poznámkami v ruce, předchůdce Schliemanna, Gordona Childea a veleúspěšných cambridgeských absolventů, vidím ho stejně jako Williama Smithe v cylindru, jak očarovaně dřepí nad úlomky tenkého dílku Warwickshiru.

Mám reprodukci — prodávají se ve Viktoriině a Albertově muzeu — fotografie vesnické ulice v Thetfordu pořízené v roce 1868, na které William Smith není. Ulice je prázdná. Je tam hokynářství, kovárna, stojící dvoukolák a rozložitý strom s košatou korunou, ale ani jedna lidská postava. Ve skutečnosti William Smith — nebo někdo jiný, možná několik lidí, psi, husy, jezdec na koni — prošel pod stromem, vešel do hokynářova krámu,

chvilku tam postál a rozmlouval se známým, a mezitím kdosi pořídil ten snímek, ale William Smith je neviditelný, všichni jsou neviditelní. Expozice fotografie — šedesát minut — byla tak dlouhá, že William Smith a všichni ostatní skrz ten snímek prošli a vyšli z něj, aniž po sobě zanechali stopu. Dokonce ani takový otisk jako ti pravěcí červíci, kteří prolezli kambrijským bahnem severního Skotska a ve skále po nich zbyla prázdná chodbička.

Líbí se mi to. Moc se mi to líbí. Pěkný obrázek vztahu člověka k hmotnému světu. Odešel, prošel a je pryč. Ale dejme tomu, že by byl William Smith — nebo kdokoli jiný, kdo onoho rána po té ulici kráčel — při své cestě posunul vozík z bodu A do bodu B. Co bychom viděli pak? Šmouhu? Dva vozíky? Nebo kdyby byl třeba porazil strom? Vrtat do hmotného světa, to nám jde báječně — nakonec ho možná definitivně rozložíme. *Finis.* A dějiny skutečně skončí.

Williama Smithe inspirovalo vrstvení. Mé vrstvy jsou rozpoznatelné hůř než vrstvy warwickshirské skály a v hlavě ani nenásledují po sobě, nýbrž tvoří vír slov a obrazů. Draci a měsíční tygři a Crusadery a Miláčci.

Ta mísa s čínským drakem v Ashmoleově muzeu pořád je. Viděla jsem ji minulý měsíc.

Když se narodila Lisa, bylo mi osmatřicet a vedlo se mi dobře. Měla jsem za sebou dvě knihy, pár kontroverzních článků a provázela mě pověst svárlivé, provokativní, pozornost poutající autorky. Měla jsem cosi jako jméno. Kdyby tehdy existoval feminismus, myslím, že bych se na něj dala; byl by mě potřeboval. Takhle mi nikdy nechyběl; skutečnost, že jsem žena, se mi jevila jako cenný přínos. Moje pohlaví mi nikdy nebylo na překážku.

A teď musím navíc uznat, že mi možná zachránilo život. Kdybych byla muž, dost pravděpodobně bych zahynula ve válce.

Moc dobře vím, proč jsem se stala historičkou. Rádoby historičkou, jak to vyjádřil jeden z mých nepřátel, univerzitní sušinka s tak velkým strachem z vody, že ani o milimetr nepřekročí práh své oxfordské koleje. Když jsem byla malá, na neshody se pohlíželo s nelibostí: „Nehádej se, Claudie", „Claudie, nesmíš takhle odmlouvat." V dějinách jde pochopitelně hlavně o hádky. Nesouhlas; moje slovo proti vašemu; tento důkaz proti onomu. Kdyby existovala nějaká absolutní pravda, debata by ztratila glanc. Mě by například už nezajímala. Dobře si pamatuju ten okamžik, kdy jsem přišla na to, že historie není záležitost přijatého názoru.

Bylo mi třináct a navštěvovala jsem dívčí akademii slečny Lavenhamové. Třídu 4. B. Právě jsme se samotnou slečnou Lavenhamovou probíraly Tudorovce. Slečna Lavenhamová psala na tabuli jména a data a my jsme si je opisovaly. Také jsme si podle jejího diktátu psaly, čím se jednotliví panovníci vyznačovali. Jindřicha VIII. znemožnily jeho manželské výstřednosti, ale ani jako vladař nestál za nic. Královna Alžběta byla dobrá; odrazila Španěly a vládla pevnou rukou. Rovněž usekla hlavu Marii Stuartovně, která byla katolička. V líném letním odpoledni skřípala naše pera po papíře. Zvedla jsem ruku: „Prosím, slečno Lavenhamová, mysleli si katolíci, že byla Alžběta v právu, když usekla Marii Stuartovně hlavu?" „Ne, Claudie, neřekla bych." „Prosím, a myslí si to katolíci teď?" Slečna Lavenhamová se nadechla: „Víš, Claudie," odpověděla vlídně, „někteří možná ne. Lidé spolu občas nesouhlasí. Ale s tím si nemusíš dělat starosti.

Napiš si, co je na tabuli. Nadpisy pěkně čitelně červeným inkoustem…“

A hladina jednotvárného šedého rybníka historie se pro mě náhle roztrhne; rozpadne se na tisíc soupeřících vlnek; slyším změť hlasů. Odložím pero a zamyslím se; nadpisy nemám vyvedené pěkně čitelně červeným inkoustem; u závěrečných zkoušek na konci pololetí získám jen osmatřicet procent a propadnu.

2

„Před hněvem Seveřanů ochraň nás, ó Pane…“ Nemáte výčitky, když si to čtete na pohovce, při rozsvíceném světle a zamčených dveřích, hezky pohodlně zachumlaní do dvacátého století? A On to samozřejmě neudělal, přinejmenším ne pokaždé. Nikdy to nedělá, ale to se neměli dozvědět. Ochránil pouze ta slova; onen ubohý mnich, který je zapsal, se nejspíš dočkal toho, že jej proklálo vikinské ostří nebo spolu se svým kostelem skončil v plamenech.

Když mi bylo asi devět, žádala jsem Boha, aby zlikvidoval mého bratra Gordona. Bezbolestně, avšak nevratně. Bylo to na Lindisfarne, kam nás máti nevzala proto, abychom se zamýšleli nad vikinskými nájezdy, o nichž pravděpodobně nikdy neslyšela, ale abychom po náspu došli na ostrov a udělali si tam piknik. My s Gordonem jsme se rozběhli po výběžku, a protože byl Gordon o rok starší a o hodně rychlejší, samozřejmě počítal s tím, že vyhraje. A já jsem vztekle a vášnivě vydechla tuhle modlitbu a myslela jsem to vážně — ano, naprosto vážně. Už nikdy, tvrdila jsem, tě nebudu o nic žádat. Vůbec o nic. Jen mi splň tohle. Teď. Okamžitě. Stojí za povšimnutí, že jsem musela prosit o Gordonovo zničení, ne o to, abych běžela rychleji. A Bůh mě pochopitelně nevyslyšel a já

jsem pak celé to nádherné odpoledne, větrné a vonící mořem, skuhrala a stala jsem se agnostičkou.

Po letech jsme se tam s Gordonem vydali znovu. Tentokrát jsme nezávodili. Střízlivě jsme se procházeli; vybavuje se mi, že jsme diskutovali o třetí říši a nadcházející válce. A já jsem si vzpomněla na tu mnišskou modlitbu a řekla jsem, že to je, jako by se Vikingové vrátili, krvavě rudé plachty na obzoru, kroky mužů obtěžkaných zbraněmi. A mořští ptáci křičeli a tráva na útesech byla pod našima nohama pružná jako houba a posetá lučním kvítím, bezpochyby právě tak jako v devátém století. Mezi zříceninami jsme jedli sendviče a popíjeli zázvorové pivo a pak jsme se uložili do prosluněného dolíku. Nevěděli jsme o Jasperovi ani o Lise. Ani o Sylvii. Lászlovi. Egyptě. Indii. Vrstvy dosud nevzniklé.

Povídali jsme si o tom, co chceme dělat, za války a po ní, jestli nějaké „po" bude. Gordon se snažil vnutit do zpravodajských služeb (v té době se každý pokoušel něco si zařídit — za použití vlivu a kontaktů). Můj plán byl jasný. Chtěla jsem být válečná zpravodajka. Gordon se zasmál. Prohlásil, že mi moc šancí nedává. Zkus to, řekl, a hodně štěstí, ale upřímně řečeno… A já jsem rázovala dál. Však uvidíš, odsekla jsem. Uvidíš. A on mě musel dohonit a usmířit si mě. Pořád ještě jsme byli soupeři. Mimo jiné. Vedle jiného. Tehdy i později.

Doktor se zastaví a podívá se okrouhlým okénkem ve dveřích. „S kým to mluví? Má návštěvu?" Sestra zavrtí hlavou; chvilku sledují pacientku, která pohybuje rty a má… soustředěný výraz. Zdá se, že klinický obraz je v pořádku; oba s kvíkáním a vrzáním pokračují dál po chodbě.

Claudia stane tváří v tvář Gordonovi, ne na mořem ošlehaném břehu Lindisfarne, nýbrž v narůžovělé alkoholické atmosféře klubu The Gargoyle v roce 1946. Cítí vnitřní žár, plane osobními triumfy.

Gordon se kaboní. „Je to chcípák," ucedí.

„Zmlkni."

„Nic neslyší. Má moc práce s dlážděním vlastní cestičky."

Jasper stojí o pár metrů dál u jiného stolu a baví se s lidmi, kteří tam sedí. Jeho opálený obličej je zespodu osvětlený svíčkou: výrazný, pohledný. Gestikuluje, už je u pointy, ozve se smích.

„Co se týká mužů, vždycky jsi měla pochybný vkus," pokračuje Gordon.

„Skutečně?" opáčí Claudia. „To je vážně zajímavý postřeh."

Zírají jeden na druhého.

„Nechte toho, vy dva," řekne Sylvie. „Tohle má být oslava."

„Taky že je," odpoví Gordon. „Taky že je. No tak, Claudie, oslavuj." Dolije jí sklenku z láhve.

„Je to opravdu úžasné," rozplývá se Sylvie. „Místo vědeckého pracovníka na Oxfordu! Pořád tomu nemůžu uvěřit." Nespouští pohled z Gordona, který se dívá jinam. Uškubne mu nitku z rukávu saka, dotkne se jeho ruky, vytáhne krabičku cigaret, upustí ji a zvedne ze země.

Claudia dál pozoruje Gordona. Občas po očku zkontroluje Jaspera. I ostatní si Jaspera všímají; je to typ člověka, kterého je vidět. Claudia zvedne sklenku: „Ještě jednou gratuluju! Připomeň mi, abych se někdy stavila na oběd u tvého vyvýšeného stolu."

„To nejde," opáčí Gordon. „Dámám vstup zakázán."

„Škoda," pronese Claudia.

„Kdes k němu přišla?"

„Ke komu?"

„Moc dobře víš, koho myslím."

„Aha — Jaspera. Hmm… kde to jen bylo? Dělala jsem s ním rozhovor kvůli knížce."

„Jé," zazáří Sylvie. „A jak to s tou knížkou vypadá?"

Nevšímají si jí. A Jasper se vrací ke stolu. Posadí se, položí ruku na Claudiinu. „Objednal jsem láhev šampáňa. Tak už to dopijte."

Sylvie se snaží vytáhnout cigaretu, upustí krabičku, plazí se kvůli ní po zemi a cítí, jak se jí rozpadá drahý účes. A ani se šaty to nevyšlo, jsou příliš růžové, načančané a holčičí. Claudia má černé, s velice hlubokým výstřihem a tyrkysovým páskem.

„Jak to jde s knížkou?" zeptá se. A Claudia neodpoví, takže Sylvie musí mezeru zaplnit tím, že si zapálí, vyfoukne kouř a rozhlédne se po místnosti, jako by stejně žádnou odpověď neočekávala.

Takhle to jde celý večer. Jako pokaždé, když je tam Claudia. Ten pocit jiskření, ať už se hádají, nebo ne (a ví Bůh, že *ona* se s bratrem nikdy takhle nehádala), jako by nikdo jiný neexistoval. Člověk má dojem, že je ruší a měl by radši odejít. A Gordon se jí ani jedinkrát nedotkl.

Vrací se Jasper a ona s úlevou zvolá: „Kde ses tak senzačně opálil?"

„Takže ses poflakoval po jižní Francii?" řekne Gordon. „Myslel jsem, že lidi jako ty mají spoustu práce." Takové týpky znám, pomyslí si: nosí keprové kalhoty a jsou připraveni kdykoli využít situace ve svůj prospěch.

Šampaňské je tu. Exploduje. Nalévá se. Jasper pozvedne skleničku. „Na zdraví, Gordone! Do jižní Francie jsem zajel na pár dní za otcem."

„Teď tě asi brzy pošlou na nějaké úžasné místo, ne?" prohodí Sylvie.

Jasper rozhodí rukama a zašklebí se. „Holka, ministerstvo zahraničí mě nejspíš šoupne někam do Addis Abeby, kdo ví?"

Gordon vyprázdní sklenku dvěma loky. „Profesionálnímu diplomatovi je přece jasné, že všechno má svůj rub a líc, ne? Nebo se snad za profesionála nepovažuješ? Mimochodem, jak ses ve svém věku dostal na ministerstvo zahraničí?" Zalétne pohledem k Jasperově ruce, která přikrývá Claudiinu.

„Gordone," zamumlá Sylvie. „To zní strašně *neomaleně*."

„Vůbec ne," usměje se Jasper. „Má přehled. Klidně se můžeš zeptat. Říká se tomu dodatečný nástup. Pomohlo mi, že za mě pár správných lidí ztratilo slovíčko."

„Nepochybně," opáčí Gordon. Ruce jsou teď zlehka propletené. „A je to natrvalo? Jestli se nepletu, tvoje dosavadní kariéra je poměrně pestrá."

Jasper pokrčí rameny. „Já jsem zastánce pružnosti, ty ne? Svět je až příliš zajímavé místo, než aby člověk uvízl u jedné jeho stránky."

Gordona v tu chvíli nenapadne žádná dostatečně jízlivá odpověď; dostavuje se účinek šampaňského. Sylvie se k němu tiskne kolenem. Gordon nedokáže úplně zdůvodnit míru odporu, který vůči tomu člověku pociťuje; Claudia už různé muže měla, a docela často. Všechny je nesnášel, přirozeně. Jasper je kdovíproč případ jiného řádu. Gordon si dolije šampaňské

a zaškaredí se na Jaspera: „Moc šikovné, mít otce na jihu Francie."

Claudia se zasměje. „Jsi nalitý, Gordone," poznamená.

Vrstvy obličejů. Ten můj je teď ohyzdnou karikaturou toho, jaký býval kdysi. Sotva poznávám tu pevnou bradu a pěkné oči a náznak hladké bledé pleti, která mi tak hezky šla k vlasům. Celek je ale pomačkaný a povislý a plný záhybů, jako drahé šaty poničené praním. Oči jsou zapadlé tak hluboko, že se skoro ztrácejí, pokožka je vrásčitá, z brady visí laloky, jaké mají plazi; vlasy jsou tak řídké, že jimi prosvítá růžová kůže na lebce.

Gordonova tvář byla vždycky jakýmsi podivným odrazem té mé. Nebudili jsme dojem, že jsme si podobní, ale viděla jsem v něm sebe a v sobě jeho. Pohled, křivka úst, stín. Geny hlásící se o slovo. Je to zvláštní pocit. Občas ho mívám s Lisou, která mi taky vůbec není podobná (ani svému otci, když už jsme u toho — mohla by být podvržené dítě, chuděra; opravdu je bledá a nedomrlá jako typický podvrženec). Ale dívám se na ni a na okamžik se mi před očima mihne můj vlastní obličej. Gordon míval vlasy husté a světlé, ne zrzavé; oči šedé, ne zelené; v osmnácti měřil metr osmdesát, byl vytáhlý, hubený a nenucený a působil jako lidé, kteří procházejí životem s rukama v kapsách a hvízdají si. Zlatý hoch, tenhle Gordon. Vyhrával ceny a získával si přátele.

Krásná dvojička, říkávali lidi matce. Která cosi omluvně zamumlala. Obdivovat vlastní děti, jen to ne. Máti měla tak jako tak výhrady.

K tomu, aby se vzdálila z dějin, směřovala máti ještě dřív, než jsme se oba ocitli na vysoké. Přitáhla si kolem sebe jižní Dorset jako velký šál a vytěsnila maximální

možné množství aspektů naší doby. Válka byla samozřejmě obtížná. Vyžadovala však stoicismus a v tom byla máti velmi zdatná. Nevadil jí nedostatek benzinu, smířila se se zatemňovacími závěsy a koupáním v pěti centimetrech teplé vody. I odchod kuchařek a zahradníků se dal vydržet. Hledala útočiště před jakoukoli hloubkou citu, a tudíž jakýmkoli zásadnějším závazkem, než bylo nenáročné chození do kostela a zájem o růže. Neměla žádné názory a nikoho nemilovala, pouze měla ráda několik lidí, zřejmě včetně Gordona a mě. Dostala highlandského teriéra, který byl vycvičený, aby se na povel „Zemři za svou vlast!" překulil na záda, což ji zjevně nijak nevyvádělo z míry.

Dějiny jsou pochopitelně plné lidí matčina typu, kteří se od nich drží stranou. Výjimkou jsou ti v první linii — ti, kteří se tam prostě ocitli, ať už chtěli, nebo nechtěli, a ti, kdo se touží zapojit. My s Gordonem jsme v přední linii byli, každý po svém. Jasper taky, významným způsobem. Sylvie by se byla držela stranou, kdyby mohla, a částečně to i dělala, až na to, že vlezla do chomoutu s Gordonem, a proto byla čas od času do přední linie vlečena. Do Ameriky, kterou ani trochu netoužila poznat.

Sylvie mě minulý týden přišla navštívit. Nebo včera. Dělala jsem, že tu nejsem.

„A jéje," řekne sestra. „Bohužel má jeden ze špatných dnů. U ní nikdy nevíte…" Nakloní se nad postel. „Je tu vaše švagrová, děvenko, nepozdravíte se s ní? No tak, probuďte se." Lítostivě zavrtí hlavou. „Co kdybyste u ní i tak chvilku poseděla, paní Hamptonová? Určitě to ocení. Přinesu vám šálek čaje."

A Sylvie se opatrně posadí. Prohlíží si vysokou postel, vybavenou všemi možnými zvedáky, dráty a hadičkami,

i tělo na ní uvězněné. Zavřené oči, hubený obličej s nosem jako zoban. Vybaví se jí postavy na kamenných náhrobcích ve venkovských kostelích. Ve váze u postele jsou květiny a na okně další. Sylvie s námahou vstane (křeslo je nízké a ona bohužel tělnatější, než by chtěla) a zajde se zblízka podívat na přiložené přání. Nervózně mrkne přes rameno: „Claudie? To jsem já — Sylvie." Postava na posteli však neodpovídá. Sylvie přivoní ke květinám, vezme do ruky přání. „Všechno nejlepší od…" Nemůže ty klikyháky přečíst a nasadí si brýle. V posteli se něco zavrtí. Sylvie upustí přání a cupitá zpátky na své místo. Claudia má oči pořád zavřené, ale ozve se nezpochybnitelné pšouknutí. Sylvie, rudá jako rak, se začne přehrabovat v kabelce, hledá hřeben, kapesník…

„Prosím, slečno Lavenhamová," zeptala jsem se, když mi bylo čtrnáct, se záludnou naivitou, „proč je dobré učit se o dějinách?" Právě jsme došly k Velkému indickému povstání a k Černé díře Kalkaty a jsme náležitě zděšeny. Jak dobře vím, slečna Lavenhamová nemá otázky v oblibě, pokud se netýkají dat nebo pravopisu vlastních jmen, a tahle otázka, dohaduji se, ačkoli přesně nevím proč, hraničí s herezí. Slečna Lavenhamová se na chvíli odmlčí a zahledí se na mě s odporem. Kupodivu však v této situaci obstojí. „Protože díky tomu pochopíme, proč se z Anglie stala velká země." Výtečně, slečno Lavenhamová. Určitě jste jakživa neslyšela o whigovské interpretaci dějin a nemáte ponětí, co znamenala, ale dobré vychování se nezapře.

Všichni učitelé mě nesnášeli. „Obávám se," napsal mi kdosi do hodnocení, „že Claudii se její inteligence může stát kamenem úrazu, pokud se nenaučí krotit své nadšení a usměrňovat své nadání." Jistě, inteligence je

vždycky nevýhoda. Rodiče by měli poklesnout na duchu, jakmile si u potomka všimnou jejích prvních známek. Nesmírně se mi ulevilo, když jsem zpozorovala, že Lisa je jen průměrně inteligentní. O to má pohodlnější život. Ani její otec, ani já jsme pohodlný život neměli, i když jiná věc je, jestli bychom si nějaký jiný přáli. Gordon měl rovněž život přerušovaně nepohodlný, ale totéž vlastně platí i o Sylvii, což mou teorii o inteligenci a štěstí zjevně znehodnocuje. Sylvie je nesmírně hloupá.

Gordon se s ní seznámil po válce. Byla něčí sestra (přirozeně — právě tak jako je teď něčí žena). Potkal ji na zábavě, zjistil, že je pěkná (byla), začal si s ní, pozval ji k sobě, vyspal se s ní, a když nadešel čas, oznámil, že se s ní zasnoubil.

„Proč?“ zeptala jsem se.

Pokrčil rameny. „Proč ne?“

„Proč zrovna tahle, proboha?“

„Miluju ji,“ prohlásil.

Zasmála jsem se.

Moc potíží s ní neměl. Zasvětila svůj život dětem a domům. Milé staromódní děvče, tak ji při třetím setkání ohodnotila máti, která zcela správně prohlédla povrchní masku růžových nehtů, bohatých rozevlátých sukní do půli lýtek a oblaku parfému značky Mitsouko. Následovala svatba jak se patří, z níž byla máti v sedmém nebi, s kalami, družičkami a velikým party stanem na zahradě Sylviiných rodičů ve Farnhamu. Odmítla jsem roli hlavní družičky a Gordon se při hostině slušně opil. Líbánky strávili ve Španělsku a Sylvie se začala soustřeďovat na to, jak bude žít šťastně až do smrti v severním Oxfordu.

Bohužel — z jejího úhlu pohledu — se ukázalo, že Gordonův akademický obor je z historického hlediska

záležitost přední linie. Ekonomové stojí v centru dění. Sylvii by bylo líp s klasickým filologem, který by se hrabal ve starověkém Řecku a Římě. Gordon se zabývá nejen tím, co je tady a teď, ale i zítřkem, a o to se zase zajímají vlády. Potřebují, aby jim lidé jako Gordon byli kdykoli k dispozici, potvrzovali jim jejich nejhorší obavy, upevňovali jejich důvěru. Gordon začal severní Oxford opouštět na stále delší dobu; „půjčovali" si ho do vznikajících afrických států, na Nový Zéland, do Washingtonu. Sylvie přestala říkat, jak je to báječné, že je o Gordona takový zájem, a začala uvažovat, jestli je pro děti dobré, aby tak často měnily školu a bydliště. Snažila se zůstávat v severním Oxfordu a užírala se tam obavami, o co možná přichází a co možná Gordon dělá. Začala se přejídat a ztloustla. Předstírala, že se nic neděje, což bylo to nejlepší, co mohla dělat, a moudřejší, než co bych od ní byla čekala.

Nejspíš nejsem jediná, kdo se nad jejich manželstvím pozastavuje. Na jedné straně Gordon, který se ze zlatého hocha proměnil v úspěšného muže, prohnaného, uznávaného a navíc pohledného. Zamilovávají se do něj ženy od Singapuru až po Stanford. A na druhé straně Sylvie, jejíž holčičí půvab vystřídala oplácaná a nevýrazná uzrálost a jejíž konverzace se točí kolem počasí, cen spotřebního zboží a školní docházky dětí. Často jsem pozorovala, jak lidé sledují Sylvii vlekoucí se Gordonovi v patách jako bachratý člunek tažený jachtou, všímala jsem si, jak ji hostitelky odklízejí do bezpečí na konec stolu, viděla jsem znuděný výraz Gordonových ctižádostivých přátel. Dost možná jsem však jediná, kdo ví, že Gordon má v sobě hluboko zakořeněnou lenost. Jistě, pracuje… upracuje se málem až do naprostého vyčerpání, pokud